

JELENA BAČIĆ
ALIMPIĆ

POSLEDNJI SATI

■ Laguna ■

Copyright © 2023, Jelena Bačić Alimpić
Copyright © ovog izdanja 2022, LAGUNA

Mojoj majci

PROLOG

Toliko sam očekivala od ovog života. Oduvek. Kao i većina nas, još kao devojčica imala sam svoje snove, snoviđenja i iluzije koje su odrasli zdušno pothranjivali. Imala sam maštu! Oh, kakvu maštu! Maštala sam isključivo o dobroti, izvornoj ljudskosti, slobodi, sreći i ponosu, ali ne i o gordosti. Sada se pitam kuda li je sve to nestalo.

Sanjala sam i maštala o životu prepunom radosnog uzbuđenja i nesvakidašnjih doživljaja. Sanjala sam, često, kako još kao nevina devojčica bosa gacam po blatu u beloj spavaćici sa volanima, koja sa svakim načinjenim korakom postaje crna, poput crnog labuda, i to mi se, začudo, dopalo.

Potiskivala sam sećanja. Zapravo, jedan deo moje prošlosti bio je sasvim siv, maglovit, tajanstven. A ja nisam bila spremna da tu prošlost razotkrivam sve do trenutka dok ona nije otkrila mene, pronašla me i zarobila.

Tada sam shvatila da je drugima najteže ispričati ono što ni mi sami ne razumemo.

PRVI DEO

I

Čikago, jesen 2005.

Gledam kako ljudi užurbano prolaze kraj mene, pa iako i sama žurim, moj mozak opaža tuđe pokrete i izraze lica. Nijedno mi se ne dopada. Zato što ne vidim osmehe. Svi ti ljudi deluju zabrinuto, umorno, usplahireno. Verovatno i ja tako izgledam dok žurim da stignem u bolnicu. Biće ovo naporno popodne i noć, znam, ali se nekako potajno radujem, skoro posramljeno, što će mi um zaokupiti briga o drugima, a ne o Martinu i našoj budućnosti.

Stižem na posao pre vremena kao i uvek, u prolazu ljubazno, skoro automatski pozdravljam kolege doktore i medicinsko osoblje. Odlazim u svlačionicu, otključavam ormarić u kojem držim svoje stvari i skidam kišni mantil, svlačim džemper ispod kojeg imam majicu dovoljno tople za klimatizovane bolničke hodnike i sobe, pa dobro uvežbanim pokretima oblačim uniformu: bolničke pantalone, košulju i beli mantil. Kačim za gornji levi džep

pločicu sa svojim imenom, i pre no što zatvorim taj limeni kovčeg svoje svakodnevice, pogled mi pada na fotografiju zalepljenu na unutrašnjost ormarića. Polako prelazim prstima preko poznatog lica, dok mi negde u dnu stomaka zvoni za uzbunu. Palcem nežno dodirujem njen usiljeni osmeh i oči koje kriju tugu i odsutnost. U sebi sa setom prošapućem: „Mama.“ Potom zažmurim. Njen mio lik mi je tako živ pred očima. Onda joj čujem glas, jasno kao da je tu pored mene, kako mi nežno govori: „Kato, mila dušo, zatvori oči“, prelazeći mi palcem nežno preko obrva. Najednom me ophrva griža savesti, ujede me za srce kao pčela kad ispusti svoj otrov. Pokušavam da se setim kada sam je poslednji put nazvala. Sigurno je prošlo više od mesec dana. Ne voli kada je zovem telefonom. Ti telefonski razgovori sa majkom i meni su delovali neprirodno, usiljeno. Njen glas kao da nije bio njen, uvek je govorila užurbano, u strahu da ću se mnogo istrošiti. Bog sveti zna koliko mi je trebalo da je ubedim da uvede telefonsku liniju u našu kuću u selu u kojem sam odrasla. Za mobilni telefon nije htela ni da čuje. Kada sam poslednji put bila u zavičaju, rekla mi je da joj moja pisma pričinjavaju najveću radost, i dalje je tvrdoglavo ostajala pri stanovištu da su reči na papiru mnogo vrednije i sadržajnije od mog glasa koji čuje s vremena na vreme. Posebno je insistirala na tome da joj detaljno opišem teške slučajeve koje sam medicinski rešavala (ježila se od tih mojih reči) i govorila bi mi: „Svaki taj ljudski život je priča za sebe, a ja želim da čujem što više takvih priča ne bih li se podsetila koliko sam blagoslovena što mi je ćerka izuzetan lekar na drugom kraju sveta i zašto je tako retko viđam.“

Nije bila baš sasvim u pravu. Ne znam koliko sam je

puta zvala da dođe da živi sa mnom i Martinom, ali sam uvek nailazila na neodobravajuće coktanje, odmahivanje glavom i rukom skoro ujednačeno, i na jedan te isti odgovor: „Ja svoje ognjište ne napuštam! Rodi mi unuče pa da se barem imam rašta radovati, kćeri! Da mi ga šalješ na raspuste, da nju ili njega naučim imenima drveća, biljaka, vila, da mu ispričam priče za laku noć, a ti radi do mile volje... Obraduj me dok sam još pokretna i živa.“

Nisam imala srca da joj kažem kako moj suprug Martin ne želi da ima decu.

Zaljubljena, mlada, luda, zaokupljena karijerom, u tom trenutku sam bez razmišljanja pristala, ali kako je biološki sat počeo da otkucava, a naš brak zapao u svima poznatu kolotečinu, zapitala sam se nisam li tada napravila najveću grešku svog života.

Jesam. I za to nikoga ne mogu da krivim osim sebe.

Želela sam dete. Očajnički sam ga želela. Bila sam jedinica. Nisam imala braće ni sestara. Sad, u ovim godinama, mogu samo da pretpostavim koliko je mojoj samohranjoj majci bilo teško kada sam, nakon svršene srednje medicinske škole u Sremskoj Mitrovici, kao đak generacije, dobila stipendiju za dalje medicinsko usavršavanje u Francuskoj. Imala sam još sijaset ponuda, ali meni, mladoj, neukoj i naivnoj devojci iz pocerskog sela koja je završila srednju medicinsku školu sa svim peticama, Francuska je zvučala egzotično. Amerika, koja mi je takođe nudila stipendiju, bila mi je predaleko i pitala sam se koliko bi mi trebalo da doletim i obiđem majku... Na kraju, nakon silnih obaveza i učenja, ispostavilo se da nije ni bilo važno na kom se

kraju sveta nalazim, svejedno nisam imala vremena. Ali psihički, u glavi i mislima, bilo je lakše znati da sam na samo nekoliko sati daleko od majke, mog jedinog roditelja. Zato sam prihvatila studije medicine u Francuskoj, a kasnije i specijalizaciju. Ništa od svega toga nije vredelo. Moja je Zorka ostala ista. Nepokolebljiva u nameri da me iškoluje, da odem iz sela koje je polako ali sigurno umiralo kao i njegovi žitelji, i gde se već odavno nije čula dečja graja. Nije me sputavala, nije me zadržavala, naprotiv! Čak me nikada nije pitala ni zašto nisam prihvatila državnu stipendiju, zbog koje bih bila bliže kući. Kao da je negde potajno u sebi želela da odem što dalje od tog praznog sela, da upoznam svet i vidim njegove obe strane. No njena žrtva je tako postajala još vidljivija, blistavija, snažnija... Nikada mi ništa nije prebacivala, ponosila se mnome, ali znam, zasigurno znam koliko je u sebi tugovala, tihovala zbog mog puta... Zato sam i mislila da nije pravedno to što joj i pored sveg uspeha koji sam postigla, nisam dala razlog za istinsku radost. I odlučila sam da to promenim.

Zato sam u nedelju, u tiho predvečerje slobodnog dana, spremila svom mužu večeru koju je najviše voleo, kupila vino u kojem je uvek uživao i rešila da mu saopštim svoju odluku. Sa skoro navršenih četrdeset godina života, i sama sam osećala da mi nešto nedostaje, da se deo slagalice mog života ne uklapa, i naprosto sam mu rekla:

– Martine, želim da imam dete! Moj biološki sat otkucava, pa iako znam da ti ne želiš decu, ja želim dete, dragi! Želim da imamo naslednika.

– Otkud sad to odjednom?! Čekaj, da li ti to zaista želiš

ili je to želja tvoje majke? – upitao me je iznenađeno.

– Ja to želim! Želim da moje, naše korenje ne svene, ne istruli... Znam da je tebi teško da to shvatiš, ali u zemlji iz koje ja potičem, nasleđe je jako važno. Tamo nismo važni mi, Martine, već ono što možemo da učinimo kako bi se naša grana, vrsta, nazovi to kako hoćeš, održala... O tome sam ti već pričala. I ovo nije prvi put kako ti govorim da sam bila brzopleta kada sam ti obećala život bez potomstva. Bila sam toliko zaljubljena i mlada kada smo se upoznali... Ali nije samo tradicija mog podneblja u pitanju, već ja sama... Želim da imam dete! Želim da ga imam sa tobom. Ti si moj muž, moj izabranik i ja se nisam udala za tebe tek onako, reda radi. Volim te. Želim da imam dete sa tobom – izrekla sam u dahu.

– Katarina... – uzdahnio je Martin rezignirano, a potom smirenim tonom nastavio: – Ti si uz onoliki trud, učenje i zalaganje postala vodeći kardiohirurg u Čikaškoj bolnici, usudiću se da kažem čak jedna od najboljih u Americi. Zbog toga smo se i preselili iz Pariza ovamo. Zbog toga sam ja svoj posao preselio ovamo! Jesi li razmislila kako bi se to odrazilo na tvoju karijeru? Moju karijeru? Uostalom, zar ti nije dovoljno sve što smo stekli? Možemo da putujemo gde god hoćemo, da kupimo šta god poželimo, da idemo u najbolje restorane, da pijemo vrhunska vina...

Ovde moram napomenuti da je Martin bio jedan od najuspešnijih trgovaca nekretninama u Parizu, ako ne i u celoj Francuskoj. Preselio je svoj posao u Ameriku i uspeo da ga još više unapredi. Njegovi klijenti su uglavnom bili više nego dobrostojeći, i on je svojim radom i umećem znatno doprineo našem kućnom budžetu, ali nikada nije

shvatio koliko to meni nije bilo važno. Meni, koja sam odrasla na pašnjacima, među kravama, ovcama, drvećem i svakojakim cvećem. Meni, koja sam otkako za sebe znam u svačemu materijalnom oskudevala, odrastala skromno, ali nikada ničega nisam bila željna. Trudila sam se svim silama da ta sećanja potisnem, ali ona su prosto rasla, bujala u meni do trenutka kada sam se odvažila da sebi kažem: „Dosta je! Čemu svi ti uspesi, čemu lagodan život, čemu sve ako mi nedostaje ono najvažnije: sreća?“ Nakon dugih noćnih razgovora koje sam sa sobom u tišini vodila, naposletku sam shvatila: želim dete! Želim da ono bosonoga gaca po livadama i pašnjacima, da jede kačamak i proju umesto instant pahuljica prepunih šećera i aditiva, da zaspri u naručju svoje bake ili mom, dok njoj ili njemu čitam srpske bajke, šepureći se kao mama zlatna paunica. Martin to ne bi razumeo... kao što nije razumeo moju, za njega ishitrenu, iznenadnu želju da postanem majka, već je to pre smatrao nadolazećom krizom srednjih godina.

– Ti misliš da je suština života u tome, Martine? U materijalnom blagostanju? – tiho sam ga upitala, napregnutih živaca, i sama iznenađena njegovom tiradom, kao da se odnekuda, sasvim iznenadno ispred mene pojavio čovek kojeg nisam poznavala, a ne moj muž, ne onaj šarmantni Martin koji me je kao apsolventkinju medicinskog fakulteta u Parizu vodio na kampovanje u Provansu, sa kojim sam bosonoga hodala po poljima lavande i zamišljala svoj zavičaj. Obilazili smo celu Azurnu obalu... Nicu, Kan, Sen Trope, Antibe, Monako i Monte Karlo, i naposletku selo Vilfranš sir Mer, u koje sam se zaljubila i maštala da ćemo tamo imati kuću u kojoj ću odgajati decu... Tada mi nije

protivrečio. Tada sam bila srećna. Tada. Nekada.

U Parizu je sve bilo drugačije. Iako sam kao student medicine u tom prelepom gradu na obali Sene jedva krpila kraj s krajem, radila mnoštvo slabo plaćenih poslova, iznurivala se od učenja i beskonačno dugih predavanja, borila se svim silama sa čežnjom za kućom, nekako me je lepota francuske prestonice neprestano opijala, pomagala mi da istrajem, da ne pokleknem čak i kada sam gladovala, a često je bilo takvih perioda...

Zatim, tu je bio i taj jezik, meni toliko stran. U srednjoj medicinskoj školi u Srbiji učila sam engleski, a francuski sam znala samo iz čuvenih šansona Edit Pjaf i Šarla Aznavura. I danas, kada ga govorim skoro kao maternji, mislim da je to jedan od najmelodičnijih ali i najtežih jezika na svetu. Sva sreća pa imam dobar sluh, i naučila sam ga prilično dobro, više po osećaju nego po gramatičkim pravilima. Sada ga govorim skoro sasvim bez akcenta, ali lepota francuskog, pa i bilo kog drugog jezika, nikada nije, niti će zaseniti lepotu mog maternjeg, srpskog jezika, njegovih dijalekata za koje sam se interesovala poslednjih godina više nego ikada pre. Čitala sam knjige na maternjem jeziku kad god sam imala malo slobodnog vremena i uživala upijajući reči mom srcu toliko bliske, te sam se često kikotala kao šiparica kada bih naišla na neku neprevodivu reč, ne samo na francuski ili engleski već na bilo koji jezik na svetu. Martin bi me tada u čudu posmatrao, odmahujući glavom u neverici. On nikada nije mogao da razume tu moju neraskidivu vezu sa poreklom, zavičajem, našim običajima i jezikom jer su Francuzi, bez obzira na njihovu bogatu istoriju, umetnost, književnost i arhitekturu, naprosto svet za sebe i retko puštaju strance

da ga remete na bilo koji način. No kako je majka mog supruža vodila poreklo sa Kostarike, mislila sam na početku naše veze da on nije, niti je to u početku pokazivao, baš toliko rigidan, naprotiv, mada ako me sad pitate, rekla bih da je jednako zadržat kao i većina Francuza. Samo što ja to u svojoj zaljubljenosti nisam videla. Ili nisam želela da vidim. Sad je ionako svejedno.

Martin se rodio bogat. Gospodin Žorž Safran, njegov otac, bio je vlasnik fabrike mlečnih proizvoda i jedan od vodećih biznismena u Francuskoj. Martin je studirao ekonomiju na Sorboni jer je Žorž mislio da će njegov sin nastaviti posao koji je on stvorio i razvio. Međutim, Martina su zanimala nekretnine, nikako mleko od kojeg su se pravili između ostalog i najbolji francuski sirevi, mada mislim da je pravi razlog njegove neposlušnosti bio taj što je želeo da se suprotstavi ocu. Njegova sestra Mari udovoljila je ocu i tako konačno potvrdila titulu mezimice u porodici. Mari se zaposlila kod oca, bila je najmlađa u bordu punom sedih glava i veoma brzo zadočila veliko poštovanje očevih kolega, jer je imala izražen talenat i smisao za marketing koji se vrlo brzo pokazao zlatom vrednim.

Kada smo se Martin Safran i ja upoznali na studentskoj žurci, zaista smo se istog trena zaljubili jedno u drugo. On je bio na završnoj godini fakulteta, a ja sam tek završavala drugu. Mnogo smo pričali, smejali se, otkrivali sličnosti i razlike. Iako smo skoro u svemu bili različiti, posebno po poreklu i odrastanju, naši životni i moralni stavovi su se uglavnom podudarali, što nam je oboma bilo važno. Kada me je, nakon tri godine zabavljanja, Martin zaprosio uz predivan verenički prsten, odmah sam rekla „da“. Bila

sam ushićena. Mojoj sreći nije bilo kraja, sve dok nisam upoznala njegovu porodicu. Tada su svi moji strahovi isplivali na površinu, sva moja nesigurnost. Zarobila me je svest o tome da ja tom svetu nikada neću pripadati, ali me je Martin uporno razuveravao, govoreći kako mu nije stalo do njihovog mišljenja, već do naše sreće. Ipak, bila sam neutešna. Nisam tako zamišljala porodicu koju sam silno želela, jer osim majke ja nisam imala nikoga.

II

Rođena sam na tromeđi Pocerine, Mačve i Posavotamnave, u malom selu Nakučani, u podnožju planine Cer. Pocerinska i mačvanska sela nisu ušorena kao većina vojvođanskih sela, naprotiv, ti kućerci sa starim dimnjacima, već odavno nefunkcionalnim, više izgledaju kao razbacane kocke, i ako biste želeli da popijete kafu sa prvim komšijom, bogami ste morali dobro da protegnete noge. Tako je moja majka govorila kada je odlazila kod tetka Savke, naše prve komšinice, na jednu gorku. Gorkom je zvala domaću crnu kafu bez šećera koja, verujte mi na reč, naspram ove američke filter kafe ima ukus najfinije belgijske crne čokolade. Naša kuća nije bila velika, već jedna od siromašnijih u Nakučanima.

I ta kuća ima svoju priču. Moj pradedu ju je svojim rukama izgradio od naboja, sa slamnatim krovom, da bi je kasnije moja majka od skromnog očevog nasleđa preuredila, dozidala, obložila malterom i ciglama i zamerala krov. Rekla je da je to zbog mene učinila jer sam

kao dete stalno bila bolešljiva, a ona je to pripisivala vlazi koju nikako nije mogla iz kuće da istera. Imali smo divnu kaljevu peć, takođe nasleđe od mog deda Vase i baba Kosare, malu dnevnu sobu koja je ujedno bila i trpezarija i kuhinja, nešto starog drvenog nameštaja i otoman blizu pećke, na kojem je majka volela da dremne u retkim trenucima odmora. Takođe, tu su bile dve nevelike sobe, njena i moja, a kada je majka renovirala kuću, uvela je tučanu kadu, lavabo i ve-ce šolju, pa više nismo morale za pranje da koristimo plehani lavor i sapun od svinjske masti, već smo se kupale kao sav normalan svet. Pričala mi je kako je naredila majstorima da sruše poljski klozet, koji je neopisivo smrdeo, i na istom mestu, prekopavši tu truležnu zemlju, sagradila mali ambar. Svuda po kući su visile ikone i moje crnobeke uramljene fotografije, babini gobleni u bogato rezbarenim, ovalnim ramovima boje starog zlata, a imali smo i mali drveni sat sa kukavicom, koja mi je tada neopisivo išla na živce, a sad bih sve dala da je vidim kako izlazi iz kućice u pune sate i da čujem kako se javlja piskavim glasićem.

U našim Nakučanima, selu za koje je čuo samo onaj ko je u njemu rođen ili se u njemu sticajem životnih okolnosti obreo, nalazi se okućnica Đakovića. Danas je to spomenik kulture, a u ono vreme je bilo nešto sasvim drugo. Kuća šeperuša, izgrađena od šepera ili čatme, podignuta je još krajem devetnaestog veka na brdašcetu zvanom Carić, a u dvorištu se nalaze dve kuće za stanovanje, kačara, ambar, mlekar, vajat, čardak, hlebna peć, pušnica, bunar, pivnica sa podrumom, polubrvnara.

Imanje na tom brdu, pažljivo biranom zbog osunčane padine i lepog pogleda, bilo je prvo u vlasništvu porodice

Đaković, a zatim je postalo vlasništvo porodice Grujić. Kako i zašto, ne znam. Tu je živela jedna zadružna porodica, trojica braće sa sinovima. Kažu da se u starom vajatuu odvijao momački i devojački život i da su tu smeštani tek oženjeni sinovi domaćina sa svojim suprugama. Da bi ušli u centralnu kuću, prvo su morali da dobiju dete – jer se kolevka nalazila pored ognjišta, na kojem je vatra uvek bila dobro čuvana i održavana. Prema narodnom verovanju, njeno gašenje se smatralo znakom nesreće ili smrti, pa su domaćini sa posebnom pažnjom održavali ognjište. Tako je bilo nekad.

O porodici Grujić, koja je napustila Nakučane nedugo pošto sam se ja rodila, znam tek nešto malo iz majčinih priča koje bi mi, na moje navaljivanje, kazivala kada sam već postala devojčurak, jer su se u školi o njima ispredale svakakve čudne priče. Deca su u širokom luku zaobilazila okućnicu Grujića, a bandoglatvi dečaci, seoski huncuti, često su nas nagovarali da se, kad padne mrak, tamo uvučemo ne bismo li sreli duha Melanije Grujić, jer su meštani verovali da je kuća ukleta. Naime, Melanija Grujić, supruga Slavka Grujića i majka njihovih sinova Božidara, Radomira i Gradimira, oduzela je sebi život dok su njih trojica bila još u mladalačkoj dobi. Po selu se pričalo da je Slavko svoju ženu maltretirao, tukao i kinjio na sve moguće načine. Melanija se retko pojavljivala među svetom, a i kada bi to činila, obično za seosku slavu na kojoj se šepurila cela porodica a ponajviše gazda Slavko, jer je za nju davao pare, hodala bi spuštene glave, izbegavajući poglede meštana. Bila je to visoka, vitka, veoma lepa žena blelih obraza i praznih očiju. Zamišljala sam je kao neku tužnu princezu koja je zalutala u naše selo.

Zorka mi je pričala da su joj sinovi bili uvek lepo odeveni, čisti, zalizane dečačke kose i umivenih lica, ali su sva trojica imala neki čudan, prek, zlokoban pogled, baš kao i karakter – nasleđe od oca.

Mojoj majci, a i ostalim meštanima, najčudnija od svega bila je tvrdnja Slavka Grujića da se Melanija ubila nedugo nakon rođenja četvrtog sina.

Niko je nikada nije video noseću, ne sa tim četvrtim detetom, niti su njeni sinovi u školi pričali da očekuju još jednog brata. Navodno je nakon rođenja tog četvrtog sina sirota Melanija pameću skrenula i u gluvo doba noći, bosonoga, u spavaćici, pešačila sve do vodopada, popela se na vrh i skočila u vodu.

Put do vodopada vodi preko Tripkovca. Ljudi kažu da tu uvek valja zastati jer je na tom mestu „Karađorđeva“ crkva, zapravo mala brvnara sa ikonostasima. Za crkvu brvnaru i u Ljutovnici i u Nakučanima govore da je u njihovom ataru, i odvajkada se oko nje spore žitelji ova dva sela. Pedesetak metara od crkve i porte put savija i nastavlja prema usponu koji vodi preko samog vrha brda Tripkovac, sve do vodopada.

Majka mi nikada nije dala da se sama tuda švrćkam, a bilo mi je strogo zabranjeno i da odem do vodopada i sa ostalom decom uronim barem stopala u tu hladnu vodu. Slušala sam je jer nisam htela da je ljutim, jer sam se i sama pribojavala tog mesta, posebno nakon jezovite priče da je tamo skončala sirota Melanija.

Pre no što su opusteli, Nakučani su bili selo visprenih i duhovitih ljudi, zdrave seljačke inteligencije. Bili su to ljudi bistrnih očiju i gustih, starinskih brkova. Posedovali su debelo klupko pamćenja i izuzetnu moć pripovedanja.

Bilo ih je prosto milina slušati kada su u predvečerja ispredali kojekakve priče i seoske abrove.

U okolini mog sela nalazi se mesto koje i danas privlači razne znatiželjnike i o kojem su se ispredale mnoge priče, ali je samo jedna od njih prerasla u legendu – Ašikov grob.

Kao u *Romeu i Juliji*, i ova priča je o dvoje mladih koji su se mnogo voleli, ali im roditelji nisu dali. To je sažetak istinite priče koja je kasnije prerasla u legendu. Sada mermerni spomenik u obliku raspolućenog srca svedoči kako ljubav i smrt uvek idu zajedno, ruku podruku, ali i o ljudskoj taštini, dovoljno velikoj da izbriše dva mlada života. Na tom kamenom belegu uklesan je pravoslavni krst, i šaka desne ruke sa otvorenom mermernom knjigom na kojoj piše: „Ovde počiva priča o ljubavi. Pavle i Đula postase deca raja. Voleli se iskreno i do kraja.“

Pavle je bio iz sela Goločela, a Đula iz Mrovske. Njihovi očevi Jovan i Filip imali su samo po jedno dete. Najveće gazde dva susedna sela nadmetali su se u bogatstvu i prkosili jedan drugome ko ima više, ko je bolji i uticajniji, ko ima bolje konje a ko volove, ko bolju zemlju i imanja. Rodila se zavist koja je s godinama prerasla u čistu mržnju. A kako to obično biva, iz mržnje se rodila i ljubav.

Pavle i Đula su se slučajno upoznali i bila je to ljubav na prvi pogled, koja je trajala sve dok njihovi roditelji za nju nisu saznali. Tada je Filip saopštio da udaje ćerku, a Jovan naredio Pavlu da bira koju hoće – svaku osim Đule! Kada su shvatili da im je ljubav zabranjena i da svoju sudbinu ne mogu promeniti, dogovorili su se da se vide poslednji put, na mestu gde su se upoznali.

Bila je jaka, oštra zima, vejavica i noć. Pavle je došao u zakazano vreme, ali je Đula kasnila. Oboje su morali

dugo pešačiti do mesta njihovog ljubavnog susreta. Dok ju je čekao, napali su ga i rastrgli gladni vukovi. Đula je zatekla samo njegovu ruku, koju je prepoznala, i od tuge je izdahnula. Roditelji su pronašli Đulu smrznutu kraj drveta, sa Pavlovom rukom u naručju. Shvativši da su Pavle i Đula životima platili njihovu mržnju i netrpeljivost, Jovan i Filip su jedan drugome pružili ruku pomirenja. Na mestu njihove stradale dece i njihovih susreta podigli su spomenik koji su nazvali Ašikov grob, kao znamenje velike ljubavi svoje dece.

To je sve što sam ispričala Martinu o svom zavičaju. Nekada je bio tako romantičan dok smo se zabavljali i dok je imao potrebu da me impresionira i osvoji. Fascinirale su ga i zabavljale moje priče. Bio je veoma zgodan, sa predivnim širokim osmehom, dubokim glasom i tim neodoljivim kotrljajućim „r“. Sećam se da se smejaao kada sam mu ispričala tu legendu, poljubio mi ruku i usput rekao:

– Draga, vidiš kako deca samo stvaraju brige i izazivaju nevolje. Čak i u legendama. Život je dovoljno težak i bez njih, ali i očaravajući. *C'est la vie!*

Tada sam oćutala na njegov nezreli komentar, ubeđena da će promeniti mišljenje i da će s vremenom poželeti decu. Život priča priče da bi se iz njih nešto naućilo. Da su Jovan i Filip, velike gazde iz dva susedna sela, znali za tragićan kraj koji će uslediti, možda bi životna prića Đule i Pavla izgledala drugaćije. Ovako, danas Ašikov grob ostaje kao opomena svima koji lićne ambicije stavljaju ispred sreće svoje dece.

A ja sam ambicije stavila ispred sopstvene sreće, gradila život na uspehu ali i na laćima, udala se za ćoveka koji je mislio samo na sebe. Da li je to ljubav?

Ne, nikako.

Da li sam bila srećna?

Ne, nisam!

Da li ću učiniti nešto da to promenim?

O da, hoću, pa nek sve ode dođavola!